

DISPUTA

AZ „ERDÉLYI LÉLEK” KÖRÜL

A Klingsor legutóbbi számában kissé mérgesen, kissé félvállról elintézi a Korunk májusi számában megjelent jegyzeteimet, amelyekben az „erdélyi lélek” és az „erdélyi gondolat” problémáival foglalkoztam. Egyebek között megállapítja, hogy egyáltalán nincsen érzésem a vallási gondolat iránt, – nem is beszélve természetesen a vallási élményekről... Ilyen körülmények között, – állapítja meg, – rajtam már nem is lehet segíteni, feltétlenül el kell merülnöm a materialista világfelfogás „felületességei”-ben. A szellem magasabbrendű világa egyenesen zárva marad előttem. Hja, – szegezi le, – a kultúra csak kevés kiválasztottak kiváltsága. ...Mindezek természetesen felette lesújtóak reám nézve és ezekkel szemben mindössze az kárpótol, hogy úgy mellékesen a mérges kis közlemény írója valóban méregbe jön és kibontakozik. Betekintést enged az „erdélyi gondolat” furcsa műhelyébe és ugyanakkor öntudatlanul bár, de pompás bizonyító anyagot szolgáltat állításaim részére.

A kritika kritikájának alapja egy idézet, – még pedig tanulmányom bevezető része. Csakhogy ez az idézés különös alakban történik. Németre lefordítva kimetszi soraimból a lényegét és azután szabadon csodálkozik azon, hogy megcsonkított mondatom... csonka. A tájékozatlan olvasó azt hihetné, hogy a különben derék ember talán nem eléggé jártas a magyar nyelv rejtelmeiben és ezért értette félre az egyszerű bővített mondatot... Esetleg a német nyelvben lehet járatlan és ezért volt kénytelen kihagyni részleteket, hogy lefordíthassa a lényegtelen? Netalántán mindkét nyelv területén nehézségekkel küzdene?... Ezek a feltevések azonban elesnek, mert a csonkítás épen azt bizonyítja, hogy az eljárás ugyancsak tudatos. Pontosan a lényegét metszette ki az idézetből, azt, amelynek mellőzésére az erdélyi lélek integritása szempontjából szüksége volt. És így előkészítve a talajt játszi könnyedséggel leterít, különösen miután okfejtésemet mellékesen elintézi azzal az odavetett megjegyzéssel, hogy az „unalmas”. Ilyen fontos érv előtt kénytelen vagyok meghátrálni, mert hiszen unalmas okfejtésekkel csakugyan nem traktálhatóak a Klingsor olvasói...

Miután így magasról kezelve többszörösen és végérvényesen elintéztet, áttér a lényegre és az eszme magyar bajnokaitól eltérően őszintén beállítja a kérdést. Hát persze, hogy vannak ennek az eszmének politikai konzekvenciái, – állapítja meg és húzza alá, – csakhogy „miért izgatja ez fel Aradit, amikor ő is magyar...” Lám, mégis csak vannak a problémának olyan oldalai, amelyeket másképen kell látni aszerint, hogy a néző milyen nemzethez tartozik. Az erdélyi lélek politikai konzekvenciái a magyarokat nem izgathatja, – állapítja meg a névtelen kritikus... Dehát kit izgathat akkor tulajdonképpen? Erre is megfelel, habár nem egészen egyenesen. Lám, – állapítja meg, a románok szempontjából tekintve már kényesebb a kérdés és ezért arról az oldalról politikai aggályok következtében vitatják is a tézist, de... több megértést tanusítanak. Röviden, komprimálva össze van foglalva ebben a néhány mondatban minden, ami a probléma és háttere szempontjából fontos. Lagymatag búsmagyar fintor-, melankólikus mosollyal megértő román honfitársaink felé. Itt már kezd kibontakozni az a mélyebb lényeg is, amelyre már a múlt alkalommal is céloztam.

Békejobbnyújtás a román reakció felé. Ölelkezzünk össze, fogjunk össze a közös veszedelem ellen, hiszen elvégre ideáljaink annyira hasonlóak. A leventéknek és a vojnikoknak csak a paszomántjuk különböző, a jelszavak között vannak holmi kis ellentétek, dehiszen az csak nem fontos. A lényeg azonos mindkettőnél. Hogy ezt azok a bizonyos magyar urak megértik, az csak természetes. És ugyancsak természetes az is, hogy megértik ama bizonyos román urak is. Elvégre szívük leghőbb vágya, hogy hasonlóaknak lássanak magyar mintaképeikhez. Az „erdélyi lélek” jelszava felhívó a keringőre Románia összes reakciós elemei részére, – tartozzanak azok bármilyen nemzetiséghez. És a szirénhangok tényleg csábítóak is, mindössze csak annyi a különbség, hogy a magyar urak fenntartás nélkül elfogadják, a románok „politikai aggályokkal”...

Dehát hol van itt az alku tárgya? kérdezi a be nem avatott olvasó. Reámutattam erre már a Korunk májusi számában, de a Klingsor írója világosabban fogalmazza meg a választ és ezért az ő válasza a mértékadó. Az erdélyi lélek egy eszmei harcos, aki őrt áll a nyugati civilizáció határán és megvédi azt a keleti barbárság ellen. Még pontosabban és még klingsoriabban: az erdélyi lélek az antikommunista blokk sajátos erdélyi életformája. Levezeti pedig ezt a tényt a következőképen: Az erdélyi lélek 1919-ben ébredt öntudatra, akkor, amikor felismerte a kelet felől fenyegető veszedelmet. Hasonló ez a folyamat ahhoz, – állapítja meg ugyancsak a Klingsor írója, – amely ma egyre szélesebb, szociálpolitikai szempontból (?!?) különböző körökkel felismerteti azt a kulturális veszedelmet, amely az orosz bolsevizmus részéről fenyeget. Miután, – folytatja, – évtizedeken át túlbecsültük az oroszok szellemi termelőképességét és miután a burzsoázia rossz lelkiismerete következtében nem birt hathatósan védekezni... „Sem a burzsoázia, sem pedig a vele szellemileg egyenértékű materialista, proletár és ahogyan még magát ez az egész vöröspolitikájú intelligencia nevezi, – egyik sem tudja, hogy miről is van itt tulajdonképpen szó. Ez a szellemi teremtmény újraébredése, azé az erőé, amely meg fogja kongatni mindkettőjük halálharangját...”

Ez már nyílt beszéd, bár ravasz formában. Az „erdélyi lélek” tehát korántsem mentes minden politikumtól, – amennyiben pedig nem így volna, mennyiben izgathatná az a magyarokat? A románokat izgatja ugyan, de ezt az izgalmat át lehet terelni a keleti határ felől fenyegető veszedelemre és így mesterségesen el lehet laposítani. Mindössze a materialisták, a proletariátus és a „vöröspolitikai intelligenciá”-nak üzeni meg az élethalálharcot. Ime, Horthy politikája, körülrajzolva Bethlen frazeológiájával, visszatükröződve az erdélyi magyar úriházak miliójében és megrögzítve... egy német folyóiratban.

Végeredményben, egy kis megérdemelt fejmosás árán elértem céloimat. A Klingsor segítségemre volt abban, hogy bizonyítsam állításaimat. Hogy az „erdélyi lélek” ravasz „szellemi” fegyverzete Erdély levitézlett urainak hogy nem a békét, nem a megértést keresi, hanem a harcot. Persze az adottságoknak megfelelőleg csak óvatos formában, hátmögül. Mindössze balfelé mer ellenséges fintort vágni és mindössze errefelé fenyeget. Csakhogy itt meg elfelejtette; hogy az oroszán rég elveszítette körmeit és egyáltalán nem félelmetgerjesztő. Azóta már más oroszánok is elveszítették körmeiket.

(Kolozsvar)

Aradi Viktor